

Door de tijd heen

De volgende terechtstellingen staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Engelse koning Karel I werd onthoofd omdat het parlement vond dat hij zich te veel gedroeg als een absoluut vorst.
- 2 De monniken Jan van Esschen en Hendrik Voes werden als eersten in Europa geëxecuteerd vanwege hun lutherse denkbeelden.
- 3 Het echtpaar Julius en Ethel Rosenberg werd geëxecuteerd op beschuldiging van het doorspelen van Amerikaanse atoomgeheimen aan de Sovjet-Unie.
- 4 Marinus van der Lubbe werd onthoofd omdat hij volgens de nationaalsocialisten de Rijksdagbrand zou hebben gesticht.
- 5 Maximilien de Robespierre werd tijdens de Franse democratische revolutie onthoofd nadat hij een schrikbewind had gevoerd.
- 6 Zeventien handwevers werden in de Engelse stad York opgehangen omdat zij machinale weefmachines hadden vernietigd in een poging de verregaande mechanisatie van de textielindustrie tegen te gaan.

- 2p 1 Zet deze terechtstellingen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Vroegmoderne tijd

Een gegeven:

De schilder Albrecht Dürer (1471-1528) signeerde al zijn kunstwerken met zijn monogram, de letters A en D die in elkaar waren geschoven.

- 2p 2 Leg uit dat dit gegeven 'het veranderende mens- en wereldbeeld van de renaissance' illustreert.

Gebruik bron 1.

Een bewering:

De gebeurtenissen in Den Bosch in 1566 passen bij verschillende conflicten in de zestiende eeuw.

- 4p 3 Ondersteun deze bewering door:
- uit te leggen bij welk godsdienstig conflict deze gebeurtenissen passen, en
 - uit te leggen aan welk politiek conflict in de Nederlanden deze gebeurtenissen bijdragen.

In 1608 stuurde de kolonist John Smith een gedetailleerde geografische kaart van een Engelse kolonie in Noord-Amerika naar Engeland.

Don Pedro de Zúñiga, de Spaanse ambassadeur in Londen, wist een kopie van de kaart te bemachtigen, die hij vervolgens naar de Spaanse koning Filips III stuurde.

- 2p 4 Verklaar de verwachting van Don Pedro de Zúñiga dat Filips III interesse zou hebben in de kaart van deze kolonie.

Gebruik bron 2.

Stel: je doet onderzoek naar de omstandigheden in New Plymouth en komt tot de volgende conclusies:

- 1 Het doel dat William Hilton wil bereiken door het sturen van de brief maakt deze brief als bron minder betrouwbaar voor je onderzoek.
- 2 De brief is bruikbaar om aan te tonen dat New Plymouth waarschijnlijk een vestigingskolonie is.

4p **5** Leg beide conclusies uit, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 3.

De Wonderkamer past bij verschillende kenmerkende aspecten van de vroegmoderne tijd.

4p **6** Toon dit aan door:

- met twee verschillende kenmerkende aspecten uit de zestiende eeuw te verklaren waardoor het mogelijk is om collecties zoals die van de Wonderkamer te verzamelen, en
- uit te leggen dat de oprichting van de Wonderkamer heeft bijgedragen aan de wetenschappelijke revolutie in de zeventiende eeuw.

De invoering van militaire hervormingen verliep in de zeventiende eeuw in Frankrijk veel sneller dan in de Republiek. Dit verschil werd volgens een historicus veroorzaakt door staatkundige verschillen tussen Frankrijk en de Republiek.

4p **7** Ondersteun de redenering van de historicus door:

- aan te geven op welke wijze Frankrijk bestuurd werd **en** te verklaren dat dit het tempo van militaire hervormingen bevorderde.
- aan te geven op welke wijze in de Republiek politieke besluiten over het leger werden genomen **en** te verklaren dat dit het tempo van militaire hervormingen belemmerde.

Gebruik bron 4.

Een bewering:

Robert Clive wil dat de East India Company zijn beleid verandert.

3p **8** Ondersteun deze bewering door:

- uit te leggen welke beleidsverandering Clive voorstelt, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
- met een historische gebeurtenis in 1765 aan te tonen dat de East India Company het voorstel van Clive overneemt.

De Oostenrijkse keizerin Maria Theresia stelde in 1774 een wet in die kinderen tussen zes en twaalf jaar verplichtte om naar school te gaan, waar zij rooms-katholieke godsdienstles moesten krijgen en leerden rekenen, lezen en schrijven. Oostenrijkers die zich verzetten tegen de verplichte scholing werden bedreigd met arrestatie.

- 3p 9 Geef aan dat dit beleid van Maria Theresia:
- verlicht **en** absoluut kan worden genoemd, en
 - de eenheid in haar rijk moest versterken.

Gebruik bron 5.

- 2p 10 Leg uit welk verlicht ideaal James Madison in dit artikel verdedigt.

Gebruik bron 6.

Stel: abolitionisten willen deze beschrijving van Pieter Groen inzetten in hun campagnes, maar ze twifelen over het eenzijdige beeld dat Pieter Groen weergeeft.

- 4p 11 Licht dit toe door:
- uit te leggen welke boodschap de abolitionisten met deze beschrijving kunnen weergeven over slavernij, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
 - uit te leggen dat het eenzijdige beeld dat Pieter Groen weergeeft van de gebeurtenissen op de plantage, past bij zijn achtergrond als familielid van een plantage-eigenaar.

Moderne tijd

Het Britse bestuur in India verbood in 1829 *sati*, een hindoeïstisch religieus gebruik waarbij een weduwe levend werd verbrand samen met haar overleden man. Dit verbod was een uitzondering: het Britse bestuur verbood tijdens zijn heerschappij heel weinig religieuze gebruiken in India.

- 2p 12 Geef een verklaring voor de opstelling van het Britse bestuur door:
- aan te geven bij welke doelstelling van het Britse bestuur in India het verbod op *sati* paste, en
 - aan te geven vanuit welk politiek motief het Britse bestuur weinig religieuze gebruiken in India verbood.

Samuel Coronel, die in 1860 als arts in dienst kwam van de gemeente Amsterdam, publiceerde statistieken waaruit bleek dat kinderen van fabrieksarbeiders in vergelijking met andere kinderen een groeiachterstand hadden. Bij jongens van zes jaar was dit verschil zeven centimeter, bij meisjes van die leeftijd zeventien centimeter.

- 2p 13 Geef aan:
- welke verandering Coronel met deze publicatie wilde bereiken bij het Amsterdams gemeentebestuur, en
 - bij welke discussie die in die tijd werd gevoerd de publicatie aansloot.